

III. Tilastokonttori.

Tilastokonttorin vuodelta 1930 antama vuosikertomus oli seuraava:

Konttorin henkilökunta ei vuoden kuluessa muuttunut.

Assistentti K. Hoffström oikeutettiin pysymään virassaan yksi vuosi elokuun 2 p:stä lukien siitä huolimatta, että hän oli saavuttanut säädetyn eroamisiän.

Virkavapaina olivat johtaja O. Bruun tammikuun 16 p:stä helmikuun 2 p:ään tehdäkseen rahatoimikamarin myöntämin apurahoin opintomatkan ulkomaille; johtajan virkaa hoiti tänä aikana oman virkansa ohella aktuaari J. R. Torppa.

Virkavapaina sairauden takia olivat assistentit I. Juselius helmikuun 24 p:stä maaliskuun 16 p:ään ja E. Särkisilta helmikuun 23 p:stä maaliskuun 8 p:ään; kumpaisenkin sijaisena toimi ent. kaupunginkirjanpitäjä A. Aure; laskuapulainen H. Montell kuukauden ajan lokakuun 23 p:stä lukien, sijaisenaan laskuapulainen A.-M. Söderlund, jonka virkaa hoiti herra Aure, sekä laskuapulaiset E. Inberg elokuun 1 p:stä 15:nteen ja A.-M. Söderlund kesäkuussa, kummallakin sijaisena rouva E. von Veh. Kaikissa näissä tapauksissa rahatoimikamari myönsi tarpeelliset viransijaisuusmäärärahat. Yksityisasiain tähden oli assistentti E. Särkisilta virkavapana elokuun 1 p:stä 8:nteen, sijaisenaan herra A. Aure.

Laskun mukaan palkattuina toimivat konttorissa eri aikoina neidit D. Neovius ja A. Grönroos, rouva E. von Veh sekä ent. kaupunginkirjanpitäjä A. Aure, viimeksi mainittu koko sen osan vuotta, jona hän ei hoitanut mitään edellä mainituista viransijaisuuksista.

Rahatoimikamarin aikaisemmin antaman määräyksen mukaisesti kamarin sihteeri H. Dalström koko vuoden toimi konttorissa laatien aikaisempien vuosien kunnalliskertomuksia.

Palkkakäysymyksiä. Koska se aika, joksi kaupungin viranhaltijain palkat oli vahvistettu, päättyi joulukuun 31 p:nä, rahatoimikamari pyysi tilastokonttorin lausuntoa konttorin palkkaussääntöön suotaviksi katsotuista muutoksista, jolloin kuitenkin oli otettava huomioon, että tarkoituksena ei ollut yleisen palkkain korotuksen aikaansaaminen. Lausunnossaan konttori ehdotti, että amanuessintoimet, joiden nykyinen palkka oli kohtuuttoman alhainen, siirrettäisiin 8:nnestä 10 palkkaluokkaan ja toinen vahtimestarintomista 1:sestä 3 luokkaan. Rahatoimikamari antoi kertomusvuoden kuluessa ehdotuksensa kaupungin viranhaltijoille vuoden 1931 alusta suoritettaviksi palkkamääräksi hyväksyen tällöin konttorin edellisen ehdotuksen, jota vastoin vahtimestarintoiimi ehdotettiin siirrettäväksi ainoastaan 2 luokkaan. Kaupunginvaltuusto ei kuitenkaan vuoden varrella ottanut kamarin ehdotusta asialli-

sesti käsiteltäväkseen, minkä vuoksi siihenastisen palkkausjärjestelmän voimassaoloaikaa pidennettiin heinäkuun 1 p:ään 1931.

Konttorin huoneisto. Kaupungin kertomusvuoden aikana saatua haltuunsa Senaatintorin varrella sijaitsevan Stockmannin liiketalon laadittiin ehdotus erinäisten kunnan virastojen sijoittamisesta uudestaan, jolloin tilastokonttori aiottiin sijoitettavaksi kaupungintalon (ent. seurahuoneen) ylimmän kerroksen itäosaan. Antamassaan lausunnossa konttori piti tätä järjestelyä sopivana edellyttäen, että konttorin julkaisuvarastolle varattiin tila Stockmannin liiketalon kellarista ja konttorin viranhaltijoille suotiin mahdollisuus aamupäiväkahvin nauttimiseen kaupungintalon ylimpään kerrokseen suunnitellussa yhteisessä ruokasalissa. Koska kuitenkin kaupunginvaltuusto oli lausunut sen toivomuksen, että myöskin sen istuntosali sijoitettaisiin kaupungintalorakennukseen, tätä ehdotusta ei voitu toteuttaa, vaan oli laadittava uusi, jonka mukaan konttori jäi vuokrahuoneistoon.

Joulukuun 27 p:nä murtauduttiin konttorin huoneistoon, mutta varkaiden saaliiksi joutui ainoastaan 37 markkaa yksityisiä varoja; myöskään he eivät vahingoittaneet kaupungin omaisuutta. Murto ilmoitettiin etsivälle osastolle, jonka kuitenkin ei onnistunut päästä syyllisten jäljille.

Ilmestyneet julkaisut. Kertomusvuonna ilmestyivät seuraavat kymmenen tilastokonttorin julkaisua:

- Tammik. 30. Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta. 40. 1927. IV + 266 + 196 siv.
- Heinäk. 7. Helsingin kaupungin tilasto. Helsingfors stads statistik. II—III. Ulkomaan kauppa ja merenkulku. Utrikes handel och sjöfart. Uusi sarja. Ny serie. 3. 1929. IV + 22 + 92 siv.
- Elok. 12. Helsingin kaupungin kunnallinen asetuskokoelma. 7. 1929. XII + 98 siv.
- » » Kommunal författningssamling för Helsingfors stad. 7. 1929. XII + 98 siv.
- Syysk. 8. Helsingin kaupungin kunnalliskalenteri. 8. 1930. VIII + 256 siv.
- Lokak. 16. Helsingin kaupunkia koskevat asetukset. Kunnallinen käsikirja. V nide. VIII + 292 siv. (siv. 1229—1520).
- » » Författningar rörande Helsingfors stad. Kommunal handbok. V häftet. VIII + 290 siv. (siv. 1203—1492).
- Marrask. 27. Berättelse angående Helsingfors stads kommunalförvaltning. 41. 1928. IV + 280 + 196 siv.
- Jouluk. 31. Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta. 41. 1928. IV + 282 + 196 siv.
- » » Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja. Statistisk årsbok för Helsingfors stad. 23. 1930. XII + 328 siv.

Vuoden päättyessä oli painossa ensimmäinen osa uutta vanhojen kunnalliskertomusten sarjaa; näistä kertomuksista on vuosikerrat 1875—77 jo painettu, ja vuosikerta 1878 valmistuu vuoden 1931 alkupuoliskolla; nämä neljä vuosikertaa muodostavat yhdessä nidoksen. Vuosien 1927—29 terveyden- ja sairaanhoitotilaston sekä lukuvuosien 1927—30 opetuslaitostilaston painatukseen oli ryhdytty. Vuoden varrella painettiin lisäksi kaksi vuoden 1930 asetuskokoelman vihkoa, jotka täydennettyinä vuoden lopulla annetuilla asetuksilla varustetaan nimilehdellä ja sisällysluettelolla sekä nidotaan yhteen. Sitäpaitsi konttori toimitti seuraavat eripainokset Kunnallisesta käsikirjasta

sekä vuosien 1929 ja 1930 asetuskokoelmista: Kaupunginhallituksen ohjesääntö (200 kpl.); Kaupunginkanslian (200 kpl.), kaupunginhallituksen (200 kpl.) ja rahatoimiston johtosääntöt (100 kpl.); Helsingin kaupungin kansakoulujen terveydenhoito-ohjesääntö (150 kpl.); sekä Johtosääntö Helsingin kaupungin suomenkielisten kansakoulujen palveluskunnalle (500 kpl.); samoin kuin uusi painos liikenneohjesääntöä (1,000 kpl.).

Konttorin vuoden varrella ilmestyneiden julkaisujen toimitustyöstä mainittakoon seuraavaa.

Kunnallisten asetusten kodifointi, johon kohdistuva työ on kestänyt pitkäkähkön ajan, valmistui kertomusvuonna viidennen ja viimeisen osan tullessa julkisuuteen. Koska julkaisemisajan kuluessa lukuisia asetuksia oli muutettu ja uusia annettu — erittäinkin huomattakoon kaupungin keskushallinnon uudestaanjärjestely — liitettiin viidenteen osaan kaikki painatuksen jälkeen tehdyt muutokset ja lisäykset käsittävä luettelo, jossa oli viittaukset siihen vuosittain ilmestyvän kunnallisen asetuskokoelman kohtaan, mihin puheena olevat määräykset on painettu. Osa julkaisun painoksesta sidottiin kahteen osaan, jotka täydellisessä kunnossa lähetettiin kaikille kaupungin virastoille, laitoksille ja viranomaisille sekä vuonna 1930 valituille kaupunginvaltuutetuille ja erinäisille johtavassa asemassa oleville viranhaltijoille. Tämä teos sisältää täydellisenä kokoelmana kaikki lakeihin ja asetuksiin sisältyvät, sekä valtion että kaupungin viranomaisten antamat Helsingin kunnallishallintoa sekä tämän kaupungin kunnallisten elinten ja viranhaltijain tehtäviä koskevat määräykset.

Avun ja tietojen antaminen muille viranomaisille. Samaten kuin lähinnä edellisinä vuosina konttori kuukausittain sai sosialiministeriöltä tiedot elinkustannusindeksistä, minkä jälkeen konttori laski vuokraindeksiluvun kaupunginvaltuuston lokakuun 7 p:nä 1925 tekemän päätöksen mukaisesti ja lähetti rahatoimikamarille, rahatoimikonttorille ja kaupungininsinöörille ilmoituksen lähinnä edellisen kuukauden indeksiluvusta.

Socialiministeriö tiedusteli rahatoimikamarilta, suostuiko kaupunki myöskin vuonna 1930 järjestämään tavanmukaisen vuokratiedustelun, mutta tilastokonttorin antamassaan lausunnossa pidettyä tätä tarpeettomana, koska syksyn yleisessä asunto- ja väenlaskennassa kerättäisiin täydelliset tiedot vuokrista, rahatoimikamari päätti sosialiministeriölle ilmoittaa, ettei se katsonut olevan syytä ottaa osaa tähän vuokratiedusteluun.

Samoin kuin aikaisemmin lähetettiin merenkulkuhallitukselle tietoja kaupungin satamain laivaliikenteestä sekä satamakannannasta vuonna 1929. Kuten tavallisesti konttori myöskin huolehti Uudenmaan läänin maaherran vuosikertomukseen kuuluvien taululiitteiden laatimisesta, mikäli ne koskivat Helsingin kaupunkia.

Maataloushallituksen järjestämää, koko maan käsittävää maataloustiedustelua, jota varten konttori edellisellä vuonna oli kerännyt tietoja Helsingin kaupungin alueelta, täydennettiin tiedoilla, jotka valaisivat karjanpitoa tammikuun 1 p:nä, minkä jälkeen aineisto maistraatin välityksellä lähetettiin maataloushallitukselle.

Maistraatti antoi konttorille tehtäväksi laatia tilastollisen päätoimiston vaatiman yksityiskohtaisen tilaston kaupungin raha-asioista vuosina 1928 ja 1929. Tämä tilasto laadittiinkin vuoden kuluessa ja saatiin melkein valmiiksi, jolloin kuitenkin kaupungin viranomaisten käytettävänä olevien, kaupungin omissa taloissa sijaitsevien huoneistojen laskettua vuokra-arvoa koskevat tiedot puuttuivat. Koska tätä varten tarpeellisten laskelmien suo-

rittamisen edellyttämien tietojen hankkiminen tuotti vaikeuksia, konttori katsoi välttämättömäksi rahatoimikamarille esittää, että kaupungin kiinteän omaisuuden arviomiehet velvoitettaisiin antamaan konttorille nämä tiedot.

Kaupungin talouden hahmottumista ja sen raha-asiainhallinnon kehitystä useiden vuosien kuluessa valaisevan tilaston laatimista jatkettiin sikäli kuin siihen oli työvoimia käytettävissä.

Rahatoimikamaria varten suoritettiin joitakin laskelmia köyhäinhuoltolautakunnan ja lastensuojelulautakunnan laitoksiin otettujen hoidokkien hoitopäivää kohden aiheuttamista todellisista kustannuksista. Kaupungininsinöörille kerättiin joukko tietoja, jotka olivat omiaan valaisemaan työttömyyden laajuutta, ja keskussairaalamiteaa varten suoritettiin erinäisiä laskelmia kaupungin väestöliikkeen todennäköisestä kehittämisestä vuoteen 1950 asti. Sosialiministeriölle lähetettiin yksityiskohtaisia tietoja rakennustoiminnasta ja sosialilautakunnalle sekä amanuessi F. Angerille Tukholmaan joukko tietoja rakennustoiminnasta sekä asunto- ja vuokraoloista kaupungissa. Oslo Formandskab'ille lähetettiin pyynnöstä tietoja perhepalkkausjärjestelmästä (lapsilisäyksistä y. m.) Suomessa, toimikunnalle Comité des intérêts maritimes anversois tietoja satamaliikenteestä ja tohtori Th. Anderssonille Tukholmaan tietoja maan väestöluetteloinnin uudistuskysymyksen nykyisestä kannasta. Haagin kansainvälinen tilastollinen instituutti oli anonut, että edellisinä vuosina lähetettyjä, kansainväliseen vuosikirjaan *Annuaire statistique des grandes villes* tarkoitettuja taulukkoja täydennettäisiin ja oikaistaisiin, mikä tapahtuikin.

Lopuksi mainittakoon, että sille komitealle, joka oli saanut tehtäväkseen laatia ehdotuksen uudeksi keskuspoliisitaloksi, hankittiin kuvauksia ja piirustuksia Tukholman ja Kööpenhaminan poliisitaloista. Konttori antoi lausunnon Krakau kunnallisen tilastokonttorin esittämästä ehdotuksesta, joka koski eri maiden tilastovirastoja käsittelevän hakemistoteoksen julkaisemista. Erinäisiä Amerikassa ilmestyviä raha-asioita koskevia hakemistoja varten konttori antoi tietoja kaupungin veloista, raha-asioista y. m. s.

Väenlaskenta. Helmikuun 28:ntenä päivättyssä kirjelmässä tilastollinen päätoimisto ilmoitti eduskunnan myöntäneen määrärahan sellaisen yleisen kiinteistö-, asunto- ja väenlaskennan järjestämiseksi kertomusvuoden kuluessa, jollaisia joka kymmenes vuosi oli ollut tapana järjestää maan suurimmissa kaupungeissa ja niitä ympäröivissä asutuskeskuksissa, edellyttäen, että kaupungit ottivat osaa tästä johtuvien kustannusten peittämiseen. Päätoimisto ilmoitti edelleen, että se samaten kuin aikaisemmin oli ollut laita huolehtisi tarpeellisten kaavakkeiden painatuksesta sekä kerätyn aineiston käyttelystä, kun taas kaupungit hoitaisivat itse tietojen keräilyä, jolloin päätoimisto kuitenkin suorittaisi puolet kaupungille tämän johdosta koituvista palkkamenoista. Lopuksi päätoimisto tiedusteli, suostuiko kaupunki huolehtimaan laskennasta ja suorittamaan loput kustannuksista, siis puolet aineiston keräilyä aiheuttamista palkkamenoista ja kaikki kansliamenot.

Rahatoimikamarin vaatimassa, huhtikuun 5:ntenä päivättyssä lausunnossa tilastokonttori tarkasti teki selvää virallisen, kirkonkirjoihin ja siviilirekisteriin perustuvan väestötilaston puutteista ja huomautti, että tätä sopivilla toimenpiteillä voitaisiin parantaa, jolloin tultaisiin toimeen ilman joka kymmenes vuosi toimeenpantavia väenlaskentoja. Kaupungin kannalta tämä olisi tärkeätä, koska yleinen väestötilasto kuului valtiovaltan tehtäväpiiriin eikä kaupunki ollut velvollinen ottamaan osaa sen aiheuttamiin kustannuksiin. Konttori ehdotti sen vuoksi ensi sijassa, että kaupunginvaltuusto anois

valtioneuvostolta kirkonkirjainpidon parantamista, m. m. ottamalla siinä käytäntöön n. s. poissa olevien kirjan, jollainen on käytännössä Ruotsissa, sekä tehostamalla voimassa olevien muuttotodistusten ottoa koskevien määräysten noudattamisen valvontaa ja koventamalla tässä suhteessa tapahtuvista laiminlyönneistä tulevia rangaistuksia.

Vallitsevissa oloissa konttori kuitenkin piti todellisen väenlaskennan järjestämistä välttämättömänä ja samaten sen kautta kerättyjä tietoja kunnallishallinnon eri haaroille hyvin tärkeinä. Kuitenkin konttori oli sitä mieltä, ettei kaupunki voinut ryhtyä laskennan toimittamiseen niissä osissa laskenta-alueita, jotka eivät kuuluneet kaupungin alueeseen, koska kaupunki ei voinut harjoittaa julkista toimivaltaa muiden kuntain alueella ja laskennan toimittaminen kuntainvälisen komitean toimesta vuonna 1920 oli osoittautunut epä-mukavaksi ja epäkäytännölliseksi.

Muuten konttori ehdotti, että kaupunki määrätyin ehdoin myöntyisi tilastollisen päätoimiston ehdotukseen sekä laskennan suoritustavan että sen aiheuttamien kustannusten jaon suhteen, ja ilmoitti myöhemmin antavansa kustannusarvion.

Kaupunginvaltuusto päätti toukokuun 7 p:nä, että kaupunki tilastokonttorin ehdottamin ehdoin ottaisi osaa laskennan järjestämiseen ja sen aiheuttamien kustannusten suorittamiseen, jolloin kuitenkin laskenta-alue ulotettaisiin käsittämään myöskin kaupunkia ympäröivät asutuskeskukset.

Tämän kaupunginvaltuuston päätöksen johdosta tilastokonttori heinäkuun 18:nä päivätyllä kirjelmällä kääntyi Espoon, Huopalahden, Helsingin pitäjän, Oulunkylän ja Kulosaaren huvilakaupungin kunnallislautakuntain sekä Grankullan rahatoimikamarin ja Haagan kauppalanhallituksen puoleen tiedustellen, halusivatko mainitut kunnat ottaa osaa kaupungin osalle tuleviin kustannuksiin asianomaisten kuntain väkilukua vastaavassa suhteessa. Tähän saatiin myönteinen vastaus Grankullan ja Haagan kauppalanvaltuustoilta sekä Oulunkylän kunnanvaltuustolta, joka viimeksimainittu kuitenkin määräsi avustuksensa enintään 3,000 markaksi, jota vastoin muut kunnat ilmoittivat, etteivät ne olleet havainneet olevan syytä ottaa osaa kustannuksiin.

Kevään, kesän ja alkusyksyn kuluessa pidettiin lukuisia neuvottelukokouksia tilastollisen päätoimiston ja kaupungin eri kunnallisten virastojen, ensi sijassa väestötilastoa harrastavien kunnallisten elinten edustajain kanssa. Tällöin tarkastettiin tilastollisen päätoimiston laatimat ehdotukset laskennan kaavakkeiksi, joita useimmissa kohdissa muutettiin, oikaistiin ja täydennettiin. Sen jälkeen kun nämä valmistavat työt oli suoritettu ja tilastollinen päätoimisto oli ilmoittanut, että se hyväksyi kaupunginvaltuuston asettamat kaupungin avustuksen ehdot sekä että laskenta-alue olisi sama kuin vuonna 1920, tilastokonttori syyskuun 10 p:nä lähetti rahatoimikamarille laskennan kustannusarvion.

Tässä arvioissa konttori laski itse laskennan kustannukset 568,000 markaksi, mistä tilastollisen päätoimiston osalle arvioitiin tulevan 269,000 markkaa ja kaupungin osalle 299,000 markkaa; koska ilmoitusta siitä, että muutamat naapurikunnat, kuten edellä on mainittu, suostuivat ottamaan osaa kustannuksiin, mainittuna ajankohtana ei vielä ollut saatu, tätä ei voitu ottaa huomioon laskelmia tehtäessä. Konttori ilmoitti kuitenkin, että tilastollinen päätoimisto käytellessään asuntotilastoa varten kerättyä aineistoa aikoi panna sen pohjaksi sellaisen huoneistokäsitteen määritelmän, että huoneistolla tarkoitettiin huoneita, jotka vuokralainen oli vuokrannut talonomistajalta tai jotka hänellä oli hallussaan siihen katsomatta, oliko osa huoneistosta edelleen

luovutettu alivuokralaiselle. Konttori, joka piti tilastollisen selvittelyn aikaansaamista alivuokralaisten asunto-oloista ja heidän suorittamistaan vuokrasta hyvin tärkeänä, ehdotti senvuoksi, että pantaisiin toimeen kaupungin kustantama, näitä seikkoja koskeva erikoistutkimus, mihin tarkoitukseen tarvittaisiin 12,000 markan suuruinen määräraha. Lokakuun 29 p:nä pidetyssä kokouksessa kaupunginvaltuusto myöntyi konttorin ehdotukseen ja osoitti laskentaa varten yhteensä 311,000 markkaa.

Sillävälän oli laskennan valmisteluihin ryhdytty. Valtioneuvosto päätti lokakuun 23 p:nä, että laskenta kohdistuisi marraskuun 27 p:nä vallitseviin oloihin. Keskuskansliaksi vuokrattiin erittäin sopiva, joskaan kenties ei kyllin keskeisesti sijaitseva huoneisto Yhteiskunnallisen korkeakoulun Franzéninkadun 13:ssa olevasta talosta. Keskuskanslian johtajaksi otettiin fil. maist. H. Waris. Laskenta-alue jaettiin 21 piiriin, joista 13 oli kaupungissa ja 8 sen ulkopuolella. Näiden piirien johtajina toimi kaupungissa etupäässä ammattitilastomiehiä, kaupungin ulkopuolella sensijaan tarkan paikallistuntemuksen omaavia henkilöitä. Piirijako oli seuraava:

1 piiri I ja VIII kaupunginosa, johtajana rautatiehallituksen tilastokonttorin johtaja J. Varpela; 2 piiri II ja III kaupunginosa sekä IV kaupunginosan itäisin osa, johtajana tilastollisen päätoimiston yliaktuaari G. Modeen; 3 piiri XX kaupunginosa sekä IV kaupunginosan muut osat, johtajana filosofianmaisteri Y. Heikel; 4 piiri V ja VI kaupunginosa, johtajana merenkulkuhallituksen tilastokonttorin johtaja K. V. Hoppu; 5 piiri VII ja IX kaupunginosa, johtajana tilastollisen päätoimiston yliaktuaari V. Lindberg; 6 piiri X kaupunginosa ja Hermanni, johtajana merenkulkuhallituksen tilastokonttorin aktuaari H. Allenius; 7 piiri XI kaupunginosan läntinen osa, johtajana Sosialiministeriön avustava ylitarkastaja M. Jalo; 8 piiri XI ja XII kaupunginosien itäiset osat, johtajana filosofianmaisteri M. Pesonen; 9 piiri XII kaupunginosan läntinen osa, sekä Pasila, johtajana sosialiministeriön sosiaalisen tutkimus- ja tilastotoimiston yliaktuaari I. Teijula; 10 piiri Vallila, johtajana Helsingin kaupungin tilastokonttorin aktuaari J. R. Torppa; 11 piiri Käpylä, Toukola sekä muut alueet rautatien itäpuolella, johtajana arkkitehti A. Toivonen; 12 piiri XIII kaupunginosan eteläinen osa, johtajana maataloushallituksen tilastotoimiston johtaja O. Groundstroem; 13 piiri XIV kaupunginosa, ja XIII kaupunginosan pohjoinen osa sekä muut alueet rautatien länsipuolella, johtajana tilastollisen päätoimiston ylijohdaja M. Kovero; 14 piiri Suomenlinna, Santahamina, saaret, satamat y. m., laskettiin keskuskansliasta käsin; 15 piiri Grankulla, Gröndal, Smedsby, johtajana ylioppilas N. Koroleff; 16 piiri Kilo, Konungsböle, Klobbskog, Mäkkylä, Iso-Huopalahti, Tali, Bredvik, Björnvik, Otnäs, Hagalund, Bergans, johtajana ylioppilas B. Erikson; 17 piiri Huopalahti ja Haaga, johtajana filosofianmaisteri S. Stenius; 18 piiri Oulunkylä, Pakinkylä, Tuomarinkylä, johtajana pankinjohtaja K. Grönlund; 19 piiri Malmi, Tapaninkylä, Viikin latokartano, johtajana metsänhoitaja K. A. Brunberg; 20 piiri Tikkurila, Hanaböle, Haxböle, Skomakarböle, Fastböle, johtajana agronomi O. Behm; ja 21 piiri Kulosaari, Herttoniemi, Puodinkylä, Brändön säteri, Degerö, johtajana metsänhoitaja A. Lampén.

Laskentaa varten otettiin 500 miespuolista ja naispuolista laskijaa, etupäässä työttömiä konttoristeja sekä ylioppilaita, joille järjestettiin kaksi opastusiltaa; piirikanslioihin taas otettiin toimentaja ja kanslia-apulainen. Tietojen keräilyn jälkeen muutamat laskijoista piirikansliossa tarkastivat kerätyt tiedot ja sen jälkeen koko aineisto vielä läpikäytiin keskuskansliassa, johon tätä työtä varten otettiin n. kaksikymmentä laskijaa. Maaseutukansliossa johtajat kuitenkin saivat järjestää laskennan jonkin verran vapaammin.

Keskuskanslia huolehti välittömästi laskennan toimittamisesta saarilla, sotaväen laitoksissa sekä erinäisissä muissa suurimmissa laitoksissa.

Kaupungin erikoisen asunto- ja vuokratilaston keräämistä varten painatettiin erityisiä kaavakkeita (»litt. X») vihreälle paperille. Sähkölaitoksen ancmuksesta konttori, vaikkakin jonkin verran epäroiden, päätti väenlaskentatietojen yhteydessä kerätä tietoja kodeissa käytettyjen erilaisten sähkötalousvälineiden lukumäärästä sähkölaitoksen tätä tarkoitusta varten painattaman kaavakkeen (»litt. Y») mukaisesti.

Laskenta sujui suurin piirtein suunnitelman mukaisesti, ja yleisö suhtautui laskijoihin ylimalkaan suopeasti, vaikkakin tässä suhteessa oli havaittavissa yksityisiä poikkeuksia. Pitkäsillan pohjoispuolella sijaitsevissa kaupunginosissa oli kuitenkin se käsitys laajalti levinnyt, että laskenta oli jonkinlaisessa yhteydessä n. s. Lapuanliikkeen kanssa, ja runsaasti oli niitäkin, jotka arvelivat laskennalla olevan jotakin tekemistä verotuksen kanssa, huolimatta siitä, että sekä sanomalehdissä että kaavakkeissa vakuutettiin, ettei niin ollut laita. Voitiin myöskin todeta, että laskennan ajankohta oli erinomaisen sopimaton valtiollisen tilanteen jännittyneisyyden vuoksi, joka kohosi huippuunsa lokakuun 1 p:n eduskuntavaaleissa ja joulukuun 4 p:n kaupunginvaltuustonvaaleissa, mutta tätä ei ollut voitu ennakoita aavistaa.

Itse laskennasta aiheutuvat kustannukset nousivat 562,969: 15 markkaan, josta 524,311: 80 markkaa palkkoja ja 38,657: 35 markkaa muita menoja. Edellämainituista palkkamääristä maksettiin piirien johtajille 71,500, kanslia-apulaisille 80,360, laskijoille 344,191: 80 ja keskuskanslian henkilökunnalle 28,260 markkaa.

Sitten kun sähkölaitoksen korvaus sähkökojeita koskevien tietojen keruusta, 7,000 markkaa, oli vähennetty, jäljelle jääneet kustannukset jakautuivat seuraavasti:

Tilastollinen päätoimisto.....	Smk. 258,655: 65
Helsingin kaupunki	» 289,188: 10
Grankullan kauppala	» 2,116: 35
Haagan kauppala	» 3,009: 05
Oulunkylän maalaiskunta	» 3,000: —

Yhteensä Smk. 555,969: 15

Loput kaupungin määrärahasta käytettiin kaupunkia varten kerättyjen erikoistietojen käyttelyyn, joka jatkui vuoteen 1931.

Tilastotietoja tapaturmavakuutusilastoa varten. Joulukuun 20:ntenä 1929 päivätyssä, rahatoimikamarille osoitetussa kirjelmässä sosialiministeriön tilastotoimisto ilmoitti, ettei Keskinäiseltä vakuutuslaitos Sammolta, jossa kaupungin työntekijät olivat vakuutetut tapaturman varalta, oltu virallista tapaturmavakuutusilastoa varten saatu vuosia 1926—28 koskevia tietoja Helsingin kaupungin palveluksessa olevien, tapaturman varalta vakuutettujen työntekijäin luvusta, heidän suorittamiensa työpäivien luvusta eikä heidän nostamiensa palkkojen määrästä, minkä johdosta toimisto anoi, että sille toimitettaisiin mainitut tiedot. Rahatoimikamari päätti tämän johdosta tammikuun 11 p:nä antaa tilastokonttorille tehtäväksi ryhtyä tarpeelliseksi katsottuihin toimenpiteisiin. Samaan aikaan maistraatti lähetti konttorille Sampo-yhtiön anomuksen, jossa pyydettiin samoja tietoja vuodelta 1929.

Asiaa tarkemmin selvitellessä havaittiin, että kaupungin ja Sampo-yhtiön välillä tehdyn vakuutus sopimuksen mukaan kaupungin kaikki vakuutus pakon alaiset työntekijät vakuutettiin yhtiössä. Oli siis ensi sijassa selvittävä, keitä kaupungin palveluksessa olevia henkilöitä vakuutus pakko

koski, ja tällöin todettiin, etteivät voimassa olevat asetukset velvoittaneet vakuuttamaan tapaturman varalta ainoastaan kaupungin tuntipalkkaisia työntekijöitä, vaan myöskin suuren määrän kuukausipalkkaisia vakinaisia ja ylimääräisiä viranhaltijoita. Suurimmasta osasta ensiksi mainittuja oli olemassa tilastotietoja, jotka oli saatu käyttelemällä niitä yhtenäisiä henkilökortteja, jotka tilastokonttorin aloitteesta oli otettu käytäntöön niissä kunnan virastoissa, joilla on palveluksessaan suurehko määrä työntekijöitä¹⁾. Jälkimmäisistä ei kuitenkaan ollut saatavissa yhdenmukaisia tietoja, minkä johdosta konttori ryhtyi niitä keräämään, mitä kuitenkin vaikeutti se seikka, että halutut tiedot osittain kohdistuivat useiden vuosien takaiseen aikaan. Vuosia 1926—28 koskevat tiedot lähetettiinkin sittemmin kertomusvuoden kuluessa sosialiministeriölle.

Jotta nämä asiat vastaiseksi saataisiin paremmalle kannalle ja tapaturmavakuutuslilastoa varten vaadittujen tilastotietojen antaminen keskitetyksi tilastokonttoriin, joka muutenkin laatii tilastoa kunnan työntekijäin ja viranhaltijain palkoista, konttori helmikuun 8 p:nä anoi rahatoimikamarilta, että konttori saisi tehtäväkseen edellä mainittujen tietojen keräilemisen ja että vastaisia vakuutuslilastoksia laadittaessa asianomaiselle vakuutuslaitokselle huomautettaisiin, että sen tähän kuuluvissa asioissa tuli kääntyä konttorin puoleen. Tähän rahatoimikamari myöntyi helmikuun 11 p:nä.

Tilastokonttori ryhtyi tämän jälkeen suunnittelemaan kyseessäolevaa tilastoa, joka vastedes laadittaisiin vuosittain heti vuodenvaihteen jälkeen. Tällöin havaittiin suotavaksi, että eräät virastot ottaisivat käytäntöön henkilökortit, joihin merkittäisiin vakuutuslilastopakon alaiset kuukausipalkkaiset viranhaltijat, minkä lisäksi kaikkien laitosten, joilla oli palveluskunnassaan työntekijöitä ja jotka eivät aikaisemmin olleet käyttäneet työntekijäkortteja (kansanpuistot, naisten työtuvat, maatalouslautakunta y. m.), tuli ottaa sellaiset käytäntöön. Tilastokonttori laati myöskin ehdotuksen uusiksi kortteiksi, jotka olivat aiotut otettaviksi käytäntöön tammikuun 1 p:stä 1931.

Kunnallisen tilaston parantamista tarkoittavia toimenpiteitä. Kertomusvuonna laadittiin uusi lopullinen nimistö kunnallista kuolemansyytilastoa varten. Yleisten rakennusten ylläpidon osasta anottiin, että se vastedes antaisi konttorille tietoja valtion kaupunkiin teettämistä rakennuksista, koska kunnallinen rakennustarkastus ei koskenut niitä eivätkä ne sen vuoksi myöskään sisältyneet rakennustoimintaa valaisevaan tilastoon. Satamakapteenilta anottiin, että satamaliikennekonttorissa pidettyihin päiväkirjoihin vastedes entistä tarkemmin merkittäisiin, minkä rantalaiturin luona alukset purettiin tai kuormattiin, samoin kuin myös aluksen laatu.

Kaupungin hallintoa koskevia kysymyksiä. Kaupungin keskushallinnon järjestelykysymyksen yhteydessä se kaupunginvaltuuston asettama komitea, joka oli saanut tehtäväkseen laatia tästä asiasta tarkan ehdotuksen, otti käsiteltäväkseen kysymyksen uuden johtosäännön vahvistamisesta konttorille. Koska muutamat voimassa olevaan johtosääntöön ehdotetuista muutoksista tuntuivat epätarkoituksenmukaisilta eikä konttorilta ollut pyydetty virallista lausuntoa uuden johtosäännön ehdotuksesta, johtaja ja kaupunginkamreeri antoivat mainitun komitean puheenjohtajalle, kauppaneuvos I. Lindforsille, asiaa koskevan promemorian. Siinä esitettyjä näkökohtia ei kuitenkaan otettu huomioon, vaan kaupunginvaltuusto vahvisti syyskuun 17 p:nä uuden johtosäännön. Tämän mukaan on m. m. kaupunginhallituksen asiana ottaa toimeen konttorin koko vakinainen henkilökunta, lukuunottamatta johtajaa, jonka kaupunginvaltuusto valitsee, kun taas kaupunginhallituksen

¹⁾ Ks. v:n 1922 kunnalliskert. s. 272.

yleisjaosto ottaa palvelukseen ylimääräisen henkilökunnan; aikaisemmin oli johtajalla nämä valtuudet muihin paitsi aktuaariin ja amanuenseihin nähden. Tammikuun 1 p:nä 1931 voimaan tullut johtosääntö muutti myöskin konttorin nimen Helsingin kaupungin tilastotoimistoksi.

Sitten kun konttori vuonna 1929 lähettäessään rahatoimikamarille tietoja kaupungin arkisto-oloista oli ehdottanut, että kamari ottaisi tarkemmin harkittavakseen kysymyksen kunnallisen arkiston perustamisesta, rahatoimikamari joulukuun 17 p:nä 1929 oli antanut konttorille tehtäväksi laatia asiasta tarkemman ehdotuksen ottamalla huomioon, että tämä arkisto mahdollisesti voitiin sijoittaa Senaatintorin varrella olevaan, vuonna 1930 kaupungille luovutettavaan Stockmannin tavarataloon. Tämän johdosta konttori laati ja lokakuun 1 p:nä lähetti rahatoimikamarille yksityiskohtaisen ehdotuksen tällaisen arkiston perustamisesta, johon siirrettäisiin suurin osa raatihuoneen-arkiston asiakirjoja ja rahatoimikonttorin arkisto samoin kuin kunnan eri virastoissa säilytetyt, jokapäiväisessä työssä tarpeettomat asiakirjat. Arkiston johtoon olisi otettava ammattimies, jonka tulisi saada määrätyt valtuudet asianomaisissa virastohuoneistoissa säilytettyjen asiakirjain hoidon valvontaan. Ehdotus sisälsi myös erinäisiä määräyksiä, joihin raatihuoneenarkiston ja siellä säilytettyjen asiakirjain erikoisasema oli antanut aiheen.

Koska jonkin verran hankaluutta oli aiheutunut siitä, että konttorin koneiden puhdistuksesta huolehtivat niiden eri liikkeiden monttöörit, joilta koneet aikoinaan oli ostettu ja jotka myöntäessään niistä takuun olivat pidättäneet itselleen tämän puhdistusoikeuden, konttori marraskuun 13 p:nä esitti rahatoimikamarille, että perustettaisiin kunnallinen konttorikoneiden korjaamo.

Kongressit y. m. Johtaja sai kutsun Deutsche Statistische Gesellschaftin vuotuisen kongressiin, joka pidettiin Stuttgartissa toukokuun 21 p:nä, mutta ei katsonut mahdolliseksi noudattaa kutsua.

Suomen tilastoseuran anomukseen, että kaupunki järjestäisi lounaan syyskuun lopussa pidettäväksi suunnitellun skandinaavisen tilastokongressin johdosta, rahatoimikamari myöntyi huhtikuun 26 p:nä ja antoi tilastokonttorille tehtäväksi ryhtyä tämän johdosta tarpeellisiin toimenpiteisiin. Kongressi siirrettiin kuitenkin seuraavaan vuoteen.

Konttorin menot ja tulot. Seuraava taulukko valaisee konttorin käytettäväksi myönnettyjen määrärahan käyttöä (tietoja väenlaskennasta annetaan sivulla 7*).

Tili.	Määräraha.	Lisämäärä- rahoja.	Yhteensä.	Menoja.	Määrärahan säästö (+) tai ylitys (—).
Luokitellut palkat ..	623,830 —	¹⁾ 6,200 —	630,030 —	629,981 —	+ 49 —
Tilap. työvoimat ..	94,400 —	²⁾ 15,000 —	109,400 —	108,811 —	+ 589 —
Vuokra	75,000 —	—	75,000 —	75,000 —	—
Lämpö	7,430 —	—	7,430 —	7,409 90	+ 20 10
Valaistus	3,800 —	—	3,800 —	3,816 05	— 16 05
Siivous	14,650 —	—	14,650 —	14,047 80	+ 602 20
Painatus- ja sidotta- minen	³⁾ 579,455 41	—	579,455 41	380,800 10 ⁴⁾	+ 198,655 31
Tarverahat	22,000 —	—	22,000 —	21,281 70	+ 718 30
Yhteensä	1,420,565 41	21,200 —	1,441,765 41	1,241,147 55	+ 200,617 86

¹⁾ Siirretty sairauden aikaisten viransijaisten määrärahasta. — ²⁾ Rahatoimikamarin lokakuun 23 p:nä myöntämä. — ³⁾ Tähän sisältyy vuodesta 1929 siirtyneitä varoja Smk. 193,455:41. — ⁴⁾ Siirrettiin vuoteen 1931.

Kaluston ostomäärärahaista rahatoimikamari myönsi 8,875 markkaa sekä käyttövaroistaan 2,350 markkaa eli yhteensä 11,225 markkaa, mistä määrästä kuitenkin säästyi 592: 75 markkaa. Näillä varoilla hankittiin m. m. Continental-kirjoituskone (5,220: —) ynnä pöytä ja tuoli (1,458: 25), Sensor-monistuskone (2,350: —), nojatuoli (684: —) sekä sähkökamiinoja y. m. (920: —).

Konttorin tulot julkaisujen myynnistä nousivat kertomusvuonna 4,981: 60 markkaan.

Vuoden 1931 menosääntö. Konttorin rahatoimikamarille lähettämän vuoden 1931 menoarvioehdotuksen kaupunginvaltuusto hyväksyi siten muutettuna, että ehdotettua ylimääräisten apulaisten määrärahaa vähennettiin 5,980 markkaa ja lämpömäärärahaa 280 markkaa, minkä ohessa menoarvioon otettiin kaupunginvaltuuston myöntämä määräraha yleistä kiinteistö-, rakennus- ja väenlaskentaa varten. Vahvistettu talousarvio päättyi 1,636,860 markkaan. Huomattava lisäys vuoteen 1930 verrattuna johtui osaksi väenlaskennasta, osin siitä, että vanhempien kunnalliskertomusten laatiminen oli siirretty rahatoimikamarin menosäännöstä tilastokonttorin menosääntöön ja yhdistetty viimeksimainitun ylimääräisten apulaisten määrärahaan.

Kirjastoon tuli vuonna 1930 lisää 552 numeroa.

Lähetettyjen toimituskirjain lukumäärä oli 2,962. Näistä oli lähetettyjä kirjelmia 717 ja jaeltuja julkaisuja 2,245. Kunnallisia julkaisuja (konttorin omia julkaisuja ja kaupunginvaltuuston painettuja asiakirjoja) lähetettiin enemmän tai vähemmän täydellisiä sarjoja pyynnöstä Tukholman kuninkaalliselle kirjastolle, Washingtonin Army Medical Librarylle, New York Public Librarylle ja arkistolle Budgetarchiv der Universität Leipzig.